

Ante Sapunar

POMORSKI RJEČNIK

Tiskanjem Pomorskog rječnika, djela sveučilišnog profesora dra Radovana Vidovića, splitsko izdavaštvo, u ovom slučaju RO »Logos«, ostvarilo je u 1984. veliki znanstveno-istraživački doprinos koliko našoj pomorskoj znanosti tako i našoj lingvistici i kulturi uopće.

Zahvaljujući autoru i njegovom pomorskom rječniku ispunjena je velika praznina u našoj pomorskoj leksikografiji, tim više što smo po tome zaostajali za nizom pomorskih naroda Evrope, koji su znatno ranije od nas dobili opsežne pomorske rječnike, tako na primjer naši susjedi Talijani u 17. stoljeću, od slavenskih naroda Rusi i Poljaci pred više od pola stoljeća, a Englezi znatno ranije.

Istina, pojave i izraze iz pomorskog života zapisivalo je više istraživača jezikoslovaca, književnika, počevši od Pavla R. Vitanovića, Antuna Miškovića, Bože Babića, Rudolfa Crnčića, Blaža Jurišića, Petra Skoka, Mirka Deanovića i drugih. Međutim, sav taj pomorski jezični materijal bio je zapisivan parcijalno ili sporadično, pa nije bilo cjelovitog djela koje bi detaljno opisivalo sve ono što je sačinjavalo leksik naših ljudi vezanih morem i uz more, dok Rječnik R. Vidovića predstavlja prvo cjelovito djelo koje u leksikografskom obliku donosi naš pomorski leksik i frazeologiju našeg primorskog areala, počevši od Istre do Boke Kotorske, utvrđujući i prateći njegovo postojanje od naših najstarijih tekstova iz 13. i 14. stoljeća preko onih iz Marulićeva doba sve do dvadesetog stoljeća i kraja razdoblja brodova na jedra.

Vidovićev Pomorski rječnik obrađen je sociolingvistički i obuhvaća osim mora i čitav niz drugih značajnih područja vezanih uz more: morsku geomorfologiju, pomorsku meteorologiju, brodogradnju, brodovlasništvo, plovidbu, posadu i mornarski život na moru i kopnu.

Upravo zato rječnik postaje nužan svima onima koji se bave proučavanjem tisućgodišnjeg življenja jugoslavenskih naroda na Jadranu, bilo da se radi o povjesničarima, lingvistima, etnolozima, antropolozima i drugima koji se zanimaju za život naše obale i mediteransku kulturu uopće.

U Rječniku se ne opisuju i razlažu samo pomorski tehnički izrazi već sve ono što je činilo obični i svakodnevni život naših ljudi uz more.

U etimološkom pogledu rječnik pruža šaroliku sliku, pa su uz brojne riječi općeslavenskog porijekla u njemu zastupljeni grecizmi, latinizmi, arabizmi i turcizmi, a nadasve dalmatinizmi i romanizmi.

Za pojedine riječi donose se i primjeri njihove metafonične, figurativne, frazeološke, poslovične i druge upotrebe.

Upravo zato Rječnik sadrži usvojenice iz pomorske terminologije drugih naroda bilo da su oni živjeli prije nas ili istovremeno s nama kao naši susjedi, što najbolje pokazuje koliko je more ušlo u svakodnevnu jezičnu svijest i govornu praksu jednog naroda.

Listajući njegove stranice pred nama kao da se otkrivaju slike iz života naših ljudi na našim obalama, kako Istranina, Primorca, Dalmatinca, Dubrovčanina i Bokelja, tako i škojara, ribara, kalafata, spužvara, salbunjera, timunjera i mornara.

Sav taj leksički inventar prikazuje i otkriva materijalni i duhovni svijet koji je ostao usađen u temelje našeg tisućgodišnjeg življenja na ovim jadranskim prostorima.

Mukotrpan je bio prijedeni put od ideje o pomorskom rječniku do njegova tiskanja. U njemu je utkan desetogodišnji sistematski rad od traganja za najranijim pristupačnim podacima i zapisima, od ekscerptiranja brojnih rječnika, istraživanja arhiva i fondova biblioteka do osobnog ispitivanja po raznim mjestima.

Svojim sadržajem Pomorski rječnik Radovana Vidovića, vrijednog lingvisti i zaljubljenika mora, postaje i naše trajno predstavljeno nasljeđe, spašeno od zaborava.